

Του Γιάννη Παπαδόπουλου

Ηταν Ιούνιος 2007 στα Ιωάννινα όταν η Ζανέτ Ναχμία καθισμένη στον καναπέ του σπιτιού της ανακαλούσε όλα όσα είχε περάσει ως αιχμάλωτη στο Αουσβιτς. Σε ένα απόσπασμα εκείνης της βιντεοσκοπημένης συνέντευξης φαίνεται να διακόπτει τη διήγησή της για να υποδεχτεί στο σαλόνι τη συντοπίτισσά της Νίνα Νεγρίν, με την οποία είχαν μοιραστεί κοινή μοίρα στο στρατόπεδο του θανάτου. Με σοκαριστική απλότητα οι δύο γυναίκες συνέχισαν έπειτα την περιγραφή. «Βλέπαμε στο στρατόπεδο το δικό μας τέσσερα κρεματόρια και ξέραμε ότι καίνε τους γονείς μας», είπε η μία. «Οι Θεσσαλονικείς είχαν πάει νωρίτερα και μας είπαν, “βλέπετε αυτή τη φλόγα; Εκεί καίνε τους δικούς σας”», συμπλήρωσε η άλλη.

Κάποια στιγμή, όσο προχωρούσαν οι κουβέντες, η Ναχμία θυμήθηκε ένα τραγούδι. Ελεγε στον ιστορικό Αλέξη Μενεξιάδη, ο οποίος είχε πραγματοποιήσει αυτή τη συνέντευξη για λογαριασμό του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, πώς είχαν φτιάξει ένα λουλουδένιο στεφάνι σε μια συγκρατούμενή τους και της το φόρεσαν στο περιθώριο καταναγκαστικών εργασιών. «Τραγουδούσαμε: “Σήμερα είναι άσπρος ο ουρανός / σήμερα είναι άσπρη μέρα / σήμερα στεφανώνεται αετός και περιστέρα”. Μας έβλεπαν οι Γερμανοί να γελάμε και λύσσαξαν», είπε. «Ημασταν νέες και δεν μας έκοφτε».

Ακόμη και μέσα στην ανείπωτη φρίκη, παρά τις ναζιστικές πρακτικές που είχαν σκοπό να απογυμνώσουν τους αιχμαλώτους από κάθε ανθρώπινη ιδιότητα, με αυτή την περιγραφή η Ναχμία έδειχνε πώς εκείνες προσπαθούσαν να κρατηθούν από στιδήποτε τους θύμιζε τη ζωή.

Την περασμένη Δευτέρα 2 Δεκεμβρίου, λίγο προτού συμπληρώσει τα 100 της έτη, η Ζανέτ Ναχμία πέθανε. Ηταν η τελευταία επιζήσασα του Αουσβιτς από την εβραϊκή κοινότητα των Ιωαννίνων. Σήμερα 5.12.2024 θα πραγματοποιηθεί η κηδεία της. Πλέον μόνο επτά πρώην κρατούμενοι του Αουσβιτς παραμένουν εν ζωή στην Ελλάδα.

Η Ζανέτ Ναχμία γεννήθηκε το 1925 από τον Χαΐμ και τη Ρεβέκκα, το γένος Μορδοχάι. Με την οικογένειά της ζούσαν μέσα στο Κάστρο, απέναντι από τη Συναγωγή και ο πατέρας της διατηρούσε ταβέρνα. Τον Μάρτιο του 1944 οι Γερμανοί συνέλαβαν όλη την οικογένειά της και τους εκτόπισαν στο Αουσβιτς. Σύμφωνα με το βιογραφικό της σημείωμα που δημοσίευσε το Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος, η Ναχμία κρατήθηκε και σε άλλα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπως το Μάουτχάουζεν και το Γκέλεναου, ενώ για ένα διάστημα υποχρεώθηκε σε καταναγκαστική εργασία σε εργοστάσιο στο Μπρέσλαου.

«Μείναμε τρεις μήνες στο Μπρέσλαου. Ενα βράδυ, ώρα 12 μας ξύπνησαν. Ο πόλεμος ήταν κοντά. Ακούγαμε τα κανόνια. Μας πήραν παραμέσα στη Γερμανία. Με τα πόδια. Μη ρωτάς. Από εκεί που ξεκινήσαμε, οι μισές έφταναν. Τρία-τέσσερα μερόνυχτα να περπατάς, νηστικά, χωρίς νερό, χωρίς τίποτα. Μέρα-νύχτα», είχε πει. Μόνο η ίδια και ο μεγαλύτερος αδερφός της Μιχαέλ επέζησαν από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Μετά τον πόλεμο η Ναχμία γύρισε στα Ιωάννινα. Σε μια ασπρόμαυρη φωτογραφία τραβηγμένη στη λίμνη Παμβώτιδα εικονίζεται με δύο φίλες της, την Ευτυχία Γιοσσέκο και την Εσθήρ Ισαάκ, οι οποίες είχαν επιζήσει επίσης από το Αουσβιτς. Τα Ιωάννινα είχαν καταληφθεί από τους Γερμανούς τον Ιούλιο του 1943. Στις 25 Μαρτίου 1944 περίπου 1.870 Εβραίοι της πόλης οδηγήθηκαν με φορτηγά στη Λάρισα και από εκεί με τρένα στο Αουσβιτς. Ελάχιστα επέζησαν από τα ναζιστικά στρατόπεδα.

«Ενα πρωί μας χτύπησαν την πόρτα. “Σε μισή ώρα θα ετοιμαστείτε γιατί φεύγετε. Σας διώχνουμε”, μας είπαν. Κλάματα η μητέρα μου. Πήραμε ρούχα να φορέσουμε, κουβέρτες. Ο,τι προλάβαμε μέσα σε μισή ώρα. Εκείνη την ημέρα φυσούσε, χιόνιζε», θυμόταν στις διηγήσεις της η Ναχμία. Περιέγραφε πώς με την άφιξή τους στο Αουσβιτς τούς έκοψαν τα μαλλιά και τους έντυσαν με κουρέλια. Έβαλαν στον καθένα από ένα νούμερο. Εκείνη είχε ως αριθμό βραχίονα το 77113. Οι κίνδυνοι που διέτρεχαν εκεί έγιναν γρήγορα αντιληπτοί, όπως και το σχέδιο εξόντωσης που είχε τεθεί σε εφαρμογή, ακόμη κι αν στην αρχή προσπαθούσαν να μην πιστέψουν όσα τους μεταφέρονταν από παλαιότερους κρατούμενους. Ίσως τα νιάτα της τότε να τη βοήθησαν και γλίτωσε. Εάν σε κάποια επιθεώρηση τις έβλεπαν καταβεβλημένες και αδύναμες μπορεί να τις έβγαζαν από τις εργασίες και να τις οδηγούσαν στα κρεματόρια.

Με την επιστροφή της στην Ελλάδα η Ναχμία απέκτησε δύο παιδιά, εγγόνια και δισέγγονα. Η εγγονή της, Ζανέτ Μπαττίνου, είναι διευθύντρια του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος. Εκεί διασώζεται και ολόκληρη η βιντεοσκοπημένη μαρτυρία της. «Στα παιδιά μου τα είπα πολλές φορές. Στενοχωριόνταν», λέει σε κάποιο απόσπασμα η Ναχμία. «Ο,τι κουβέντα και να λέγαμε στο τέλος καταλήγαμε για τη Γερμανία».

*Στην κεντρική φωτογραφία: Από αριστερά, οι Ζανέτ Ναχμία, Ευτυχία Γιοσσέκο και Εσθήρ Ισαάκ. Τρεις νεαρές Γιαννιώτισσες Εβραίες, που επιβίωσαν από το Αουσβιτς, μπροστά στη λίμνη Παμβώτιδα, το 1945 μετά την απελευθέρωσή τους.

ΠΗΓΗ: [Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 05.12.2024](#)